

Araştırma-İnceleme

**TÜRKİYE'DE ERKEK OLMAK: ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİLERİNİN YAŞADIKLARI ZORLUKLAR**

Özlem HASKAN AVCI¹
Muharrem KOÇ²
Öznur BAYAR³
Erdi YÜCE⁴

Öz: Bu araştırmanın amacı, erkek üniversite öğrencilerinin, Türkiye’de erkek olarak yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle 10 kişilik bir grup erkek üniversite öğrencisi ile yapılan odak grup görüşmesinde, öğrencilere Türkiye’de erkek olmayı nasıl değerlendirdiklerine dair çeşitli sorular sorulmuştur. İfadeler Türkiye’de erkek olmanın zorlukları üzerinde yoğunlaşmıştır. Ardından, odak grup görüşmesinden elde edilen dönütler doğrultusunda sosyo-demografik bilgileri ve “Türkiye’de bir erkek olarak sizin yaşadığınız zorluklar nelerdir?” şeklinde bir açık uçlu soruyu içeren bir anket hazırlanmıştır. Hazırlanan anket, hem doğrudan hem de elektronik ortamda, elverişli örneklem ve kartopu örnekleme yöntemleri yoluyla ulaşılan toplam 201 erkek öğrenciye uygulanmıştır. Katılımcılardan gelen yanıtlar içerik analizi ile incelenmiştir. İçerik analizi sürecinde analiz birimleri araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve kodlardan yola çıkarak temalar ve temalar içinde kategoriler belirlenmiştir. Veri setinin bağımsız olarak kodlanmasından sonra, diğer üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenmiş, oluşturulan kodlama ve temalar yeniden değerlendirilmiştir. Ardından her tema için frekans ve yüzde değerleri bulunmuştur. Bulgular incelendiğinde, katılımcıların sırasıyla en çok toplumsal baskıya maruz kalma (124; % 56.88), kendilerinden beklenen sorumluluklar (53; % 23.86), damgalanma-potansiyel suçlu bulunma (42; % 19.26) konularında zorluk yaşadıkları görülmüştür. Erkek öğrencilerin, toplumsal baskı temasında toplumdaki yüksek beklentiler, kadınlara

¹ Yrd. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, PDR Anabilim Dalı. haskan@hacettepe.edu.tr

² Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, PDR Anabilim Dalı. muharrem.koc@hacettepe.edu.tr

³ Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi PDR Anabilim Dalı. oznur.bayar@hacettepe.edu.tr

⁴ Uzm. Yard., Milli Eğitim Bakanlığı. erdiyuce05@gmail.com

yönelik pozitif ayrımcılığın olumsuz sonuçları, toplumsal cinsiyetle ilgili kalıp yargılar, güçlü olmanın beklenmesi ve cinsellik konularında birtakım zorluklar yaşadıkları anlaşılmıştır. Ayrıca, paralı olma, askerlik yapma, işe girme/çalışma, evlenme gibi kendilerinden beklenen sorumluluklarla ilgili konularda da zorluklar yaşadıkları görülmüştür. Bu bulguların yanı sıra, katılımcılar toplumda erkeklere yönelik olan damgalama ve potansiyel suçlu olarak görülmekten dolayı da çeşitli zorluklar yaşamaktadırlar. Elde edilen bulgular, alanyazın ışığında tartışılmış ve bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Toplumsal Cinsiyet, Erkeklik, Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü.

BEING MEN IN TURKEY: THE DIFFICULTIES EXPERIENCED BY UNIVERSITY STUDENTS

Abstract: The purpose of this study is to examine the opinion of male university students in Turkey about the difficulties they are experiencing as men. For this purpose, firstly focus group interviews were conducted with 10 students and some questions were asked to identify how they are considering being men in Turkey. Statements focused on difficulties of being men in Turkey. Then socio-demographic characteristics and one open-ended question were designed by researchers considering the answers given at these interviews. The question was 'What are the difficulties you are experiencing as a man in Turkey?' The study group was composed of 201 individuals who were selected with convenience sampling and snowball sampling. Both face-to-face method and online form were used. The data gained from participants were analyzed by use of content analyses. In the analyzing process, data is arranged and coded by each researcher and themed on the basis of codes and categories that have been identified in themes. After data was coded separately by one researcher; codes, categories and themes were evaluated again by other three researchers. And then distributions are displayed by frequencies and percentages. According to the results, participants stated that they are experiencing following difficulties; experiencing social pressure (124; %56, 88), required responsibilities (53; %23, 86), stigmatization-potential criminality (42; %19, 26). According to the results, male university students in Turkey are having difficulties about high expectations in society, negative effects of positive discrimination, stereotypes about gender, expectations of being strong and sexuality within the social pressure theme. Also having money, compulsory military service, finding/starting a job, getting married are responsibilities that caused difficulties. In addition, the participants stated that they are having difficulties in the society about stigmatization towards men and being considered as potential criminals. The findings were discussed in the light of literature and some suggestions were presented.

Keywords: Gender, Masculinity, Male Gender Role.

Giriş

Toplumsal cinsiyet denince akla genelde kadın çalışmaları gelmektedir. Oysa toplumsal cinsiyet rolleri, adeta toplum tarafından oluşturulmuş bir senaryonun parçaları gibi, kadın için başka, erkek için başka yazılmakta ve oynanmaktadır. Nesilden nesile içeriği ve niteliği değişmekle birlikte, toplumumuzda yerleşmiş bir “erkeklik” imgesi söz konusudur. Erkekliğin toplumsal cinsiyet bağlamında ne anlama geldiği konusu bir süredir araştırmalara konu olmaktadır. Literatür incelendiğinde erkeklik ile ilgili çalışmaların 1970’lerin sonlarında başladığı anlaşılmaktadır. Kimmel (2008, s. 16) erkeklik çalışmalarının bir disiplin olarak 1970’lerin sonları, 1980’lerin başında, kadın çalışmaları ve feminizme olumlu bir tepki olarak başladığını belirtmektedir. Türkiye’de de toplumsal cinsiyet bağlamında erkeklik incelemelerine benzer tarihlerde başlanmıştır. Bozok’a (2009, s. 431) göre, yakın zamana kadar sosyal bilimlerde erkeklerin toplumun tamamına genellenmesi gibi bir eğilim hâkim olmuştur. Bu durumu profeminist bir bakış açısıyla eleştiren akademisyenler, 1980’lerin ikinci yarısından itibaren erkeklik incelemeleri alanının yükselişe geçmesini sağlamışlardır. Zeybekoğlu’na (2013, s. 22) göre, seksenli yıllardan itibaren erkeğin kadın gibi ezildiği ve baskı altında olduğu; ancak ezenin kadın değil, erkeklik rolü olduğu kabul edilmeye başlanmıştır. Yine de eleştirel erkeklik hareketi, kadın hareketine kıyasla oldukça zorlu bir mücadele alanıdır. “Çünkü kadın hareketinde kadınları bir araya getiren ortak bir kazanım arayışı varken, eleştirel erkeklik hareketinde ortak bir kazanım değil, ‘mevcut kazanımı ya da avantajlı konumu’ yok etmeye dair bir çaba söz konusudur” (Akca ve Tönel, 2011, s. 22).

Kadın çalışmaları alanında bazı akademik programlar ve yapılar bulunmasına karşın, erkeklik çalışmaları olarak anılan alan henüz maalesef Türkiye’de bir disiplin olarak yer bulamamıştır. Son yıllarda bu alanda yapılan bilimsel araştırmalardaki artış sevindiricidir. Fakat yine de eski bir eğilimin devam etmekte olduğu ve genelde toplumsal cinsiyet rolleri söz konusu olduğunda “mağduriyetin” kadın üzerinden tariflendiği gözlenmektedir. Oysa toplumsal cinsiyet rolleri kadını da erkeği de mağdur edebilmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerini benimseyen, savunan erkekler de farkında olmadan bu rollerin ve “erkek gibi” davranmaya çalışmanın ağırlığı altında ezilebilmektedir. Connell (1998, s. 24) toplumsal cinsiyete dair eşitsizlikleri kavrayabilmek için yalnızca “daha az ayrıcalıklı” kesimi oluşturan kadınları değil, “ayrıcalıklı” kesimi oluşturan erkekleri de anlamak gerektiğinin altını çizmektedir. Her ne kadar erkek olmak toplumumuzda kadınlara kıyasla avantajlı gibi görünse de, Atay’ın (2004, s. 13) söylediği gibi erkeklik en çok erkeği ezmektedir.

Toplum, genelde erkeğe hiyerarşik olarak üstün bir konum sunmaktadır. Ancak bu konumu elde etmenin de bir takım bedelleri olmaktadır. Goldberg’e (2009, s. 36) göre erkekler, erkeklik ayrıcalıkları ve güçleri için çok yüksek bir bedel ödemektedirler. Geleneksel erkeğe uygun davranış tanımına uygun hareket ederken, erkekler kendi duygularıyla olan bağı kaybetmekte ve sosyal maskelerini kendi benlikleriyle karıştırarak kendi kendilerini yok etmektedirler.

Erkek toplumsal cinsiyet rolleri düşünüldüğünde, erkekliğin uğrunda mücadele edilen, hatta hak edilen bir kavram olduğu anlaşılmaktadır. İyi bir erkek olmaya atfedilen özellikler, erkeklerden geleneksel ve toplumsal beklentiler erkeğin omzuna ağır bir yük bindirmektedir. Daha keskin bir benzetme ile Ok (201, s. 1), erkekliği insan bedenlerine giydirilen deli gömleklerinden en zararlısı olarak anmakta, bu kimliğin öncelikle erkekleri içinden çıkılmaz bir yarışa koştüğünü ifade etmektedir.

Bu yarış ve yük kavramları erkeğin her durumda güçlü olması, güçlü görünmesi, duygularını belli etmemesi gibi pek çok kalıp yargı ile kendisini göstermektedir. Türkiye kültüründe buna ilişkin “kuyruğu dik tutmak, yiğitliğe toz kondurmamak” gibi deyimler; “erkek adam ekmeğini taştan çıkarır” gibi atasözleri de mevcuttur. Bu gibi kalıplaşmış yargıların varlığı, erkeğin kendisini olduğu gibi ifade edebilmesine engel olmaktadır. Dolayısıyla, erkeğin sahip olduğu güç değil, aslında bir güç yanılmasıdır denebilir.

Hak ediş, elde ediş gibi kavramlar erkekliğin inşası nasıl olmaktadır sorusunu akla getirmektedir. Türker’e (2004, s. 8) göre erkek, erkekliğe kendiliğinden geçemez; erkeklik sıkı kuralları olan, emek gerektiren bir süreçtir. Kramer’a (2010, s. 56) göre, bireyden bu süreç esnasında, kimliğini toplumsal cinsiyet rollerine göre şekillendirmesi; dolayısıyla kendisine ‘erkeksi’ veya ‘kadınsı’ olarak bakması, cinsiyetine özgü kalıplaşmış rolleri öğrenmesi beklenmektedir. Tüm bu anlatılanlardan yola çıkılarak erkeklik kavramının genç erkekler tarafından farklı boyutlarıyla nasıl algılandığı merak edilmektedir. Ok (2011, s. 1), erkekliğin tüm boyutlarıyla incelenmesinin, erkekliğin “herkes için” çok da olumlu ve faydalı bir konum olmadığı ve sıklıkla yapıldığı gibi övülecek bir durum olmadığına anlaşılmasının son derece önemli olduğunu belirtmektedir. Bu araştırma ile toplumumuzun farklı kesimlerinden ve farklı bölgelerinden gelen erkek üniversite öğrencilerinin Türkiye’de erkek olmanın zorluklarını nasıl değerlendirdikleri anlaşılacak istenmiştir.

Bu çalışmada üniversitede öğrenim gören genç erkeklerin erkek olmaya ilişkin yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşleri derinlemesine incelenmek istenmiştir. Bu amaçla lisans ve lisansüstü öğrenim gören erkeklere demografik bilgilerin yanı sıra şu soru sorulmuştur:

“Türkiye’de bir erkek olarak yaşadığınız zorluklar nelerdir?”

Araştırmanın problem cümlesini bu soru oluşturmaktadır.

1. Yöntem

Araştırmanın katılımcılarına kolay ulaşılabilir örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemleri ile (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 143) ulaşılmıştır. Öncelikle 10 kişilik bir grup erkek üniversite öğrencisi ile yapılan odak grup görüşmesinde, öğrencilere Türkiye’de erkek olmayı nasıl değerlendirdiklerine dair çeşitli sorular sorulmuştur. İfadeler Türkiye’de erkek olmanın zorlukları üzerinde yoğunlaşmıştır. Ardından, odak grup görüşmesinden elde edilen dönütler doğrultusunda sosyo-demografik bilgileri ve açık uçlu bir soruyu içeren anket formu düzenlenmiş ve uygulama yapılan gün ve saatlerde Ankara’daki farklı

üniversitelerin kampüslerinde bulunan 100 erkek öğrenciden bilgi toplanmıştır. Anketin elektronik ortamda oluşturulmuş formunu cevaplandırmayı kabul eden gönüllü katılımcıların önerdikleri diğer katılımcılara da ulaşılmış ve onların da görüşleri alınmıştır. Bu yöntemle beraber toplam 201 erkek öğrenciden bilgi toplanmıştır.

Araştırma kapsamında, 201 erkek katılımcının 59'unun (% 29,3) "21-23 yaş" aralığında olduğu, 54'ünün (% 26,9) "24-26 yaş" aralığında olduğu, 21'inin (% 10,4) "27-29 yaş" aralığında olduğu, 14'ünün (% 7) "30 ve üzeri yaş" aralığında olduğu görülmüştür. 176 (%87,6) katılımcının yaşamının büyük bir bölümünü "büyükşehirde" geçirdiği; 15 (%7,5) katılımcının yaşamının büyük bir bölümünü "köyde" geçirdiği görülmüştür. 146 (% 73,6) katılımcı "lisans öğrencisi", geriye kalan 53 (%26,4) katılımcı ise "lisansüstü öğrencisidir". 100 (%49,8) katılımcının Hacettepe Üniversitesi'nde; 33 (%16,4) katılımcının Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde; 29 (%14,4) katılımcının Gazi Üniversitesi'nde; 19 (%9,4) katılımcının Ankara Üniversitesi'nde ve 20 (%10) öğrencinin diğer üniversitelerde öğrenimlerine devam ettikleri görülmektedir. Ayrıca katılımcıların, 131'i (%65,2) "bir işte çalışmayan", 70'i (%34,8) "bir işte çalışan"; 109'u (%54,2) "sevgilisi olmayan", 68'i (%33,8) "sevgilisi olan", 24'ü (%12) "evli olan" öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların 54'ü (%26,9) Eğitim Fakültesi'nde, 42'si (%20,9) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde, 42'si (%20,9) Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi'nde, 35'i (%17,4) Fen ve Edebiyat Fakültesi'nde ve 28'i (%13,9) diğer fakülteelerde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır.

2. Verilerin Toplanması

Erkek öğrencilerin demografik bilgilerini ve açık uçlu soruya verdikleri cevapları almak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen ankette yaş, yaşamın büyük bir bölümünü geçirdiği yerleşim yeri, öğrenim derecesi, öğrenim görülen üniversite, fakülte, ilişki statüsü, bir işte çalışma durumu gibi demografik bilgilerin yanı sıra; "Türkiye'de bir erkek olarak sizin yaşadığınız zorluklar nelerdir?" şeklinde bir açık uçlu soru yer almaktadır. Bu soru, "deneyimsel" türde nitel görüşme sorusu olarak ifade edilmektedir (Heppner ve ark., 2013, s. 319). Verileri toplamak için hazırlanan anket aynı zamanda, çevrimiçi anket oluşturmaya yardımcı olan Google Drive üzerinden elektronik bir forma da dönüştürülmüştür. Böylece katılımcıların bir kısmına oluşturulan anket link halinde yollanabilmiş ve cevaplamaları sağlanmıştır.

3. Verilerin analizi

Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi yoluyla veriler tanımlanmaya, verilerde saklı olabilecek gerçekler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 259). Açık uçlu sorulara verilen cevaplardan her bir ifade araştırmanın analiz birimini oluşturmuştur. Her bir araştırmacı tarafından veri seti okunarak bağımsız kodlama yapılmıştır. Böylece veriler arasında yer alan anlamlı bölümlere (sözcük, cümle, paragraf vb.) isimler verilmiştir. Kodlardan yola çıkarak verileri genel düzeyde açıklayabilen ve

kodları belirli kategoriler altında toplayabilen temalar belirlenmiş ve bulgular yorumlanmıştır. (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 264). Veri setinin bu şekilde bağımsız olarak okunup kodlanmasından sonra tutarlılığı sağlamak amacıyla her bir araştırmacının değerlendirdiği veri seti diğer üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenmiş, oluşturulan kod, kategori ve temalar yeniden değerlendirilmiş ve üzerinde uzlaşıldığı biçimde değişiklikler yapılmıştır. Kategorilerden oluşturulan bir üst kavram olarak temaların belirlenmesiyle her bir açık uçlu soru için kavramsal bir çerçeveye ulaşılmıştır. Bu işlemlerden sonra katılımcıların sorulan soruya verdikleri cevaplardan her bir temanın ve ona ait kategorilerin frekansları belirlenmiştir.

4. Bulgular

Tablo 1’de erkek öğrencilerin Türkiye’de bir erkek olarak yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin en çok zorluk yaşadığı alanların sırasıyla toplumsal baskıya maruz kalma (124, % 56.88), kendilerinden beklenen sorumluluklar (53, % 23.86), damgalanma-potansiyel suçlu bulunma (42, % 19.26) olduğu görülmüştür. Az sayıda katılımcı ise, herhangi bir zorluk yaşamadıklarını belirtmiştir. Bu durum, erkeklerin zorluk yaşamıyor olduklarını gösteriyor olduğu gibi, aynı zamanda erkek toplumsal cinsiyet rollerini “benimsemiş oldukları” için yaşadıklarını zorluk olarak görmüyor olabileceklerini veya farkında olmayabileceklerini de düşündürmektedir. Yine de bu durum araştırmacıların yorumu ile sınırlı kalacağı için, nitel veri analizi sürecinde “verilerin azaltılması” aşaması doğrultusunda, araştırmanın amacına göre bu verilerin araştırmanın dışında bırakılması ve diğer verilerin sınıflandırılması daha uygun bulunmuştur (Miles ve ark., 1984). Katılımcıların “Türkiye’de bir erkek olarak sizin yaşadığınız zorluklar nelerdir?” sorusuna verdikleri cevapların analizi sonucunda elde edilen tema ve kategoriler frekans ve yüzdeleri ile Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Erkeklerin Yaşadıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri

Tema	Kategoriler	f	%
Toplumsal Baskıya Maruz Kalma	Yüksek beklentiler	41	33,08
	Pozitif ayırım. olumsuz sonuçları	33	26,61
	Toplumsal cins. rol. kalıp yargılar	25	20,16
	Güçlü olmanın beklenmesi	13	10,48
	Cinsellikle ilgili zorluklar	12	9,67
	<i>Toplam</i>	124	100,00
Kendilerinden Beklenen Sorumluluklar	Paralı olma	17	32,7
	Askerlik yapma	15	28,02
	İşe girme/çalışma	14	26,08
	Evlenme	7	13,2
	<i>Toplam</i>	53	100,00
Damgalanma- Potansiyel Suçlu Bulunma	<i>Toplam</i>	42	100,00
Tüm temalar	<i>Toplam</i>	219	100,00

4.1. Toplumsal Baskıya Maruz Kalma ile İlgili Bulgular

Katılımcıların en çok toplumsal baskı alanında zorluk yaşadıkları görülmektedir. Bireylerin, toplum tarafından, davranışlarına ve tutumlarına belli

bir yön vermek için yapılan her türlü baskı ile ilgili ifade, toplumsal baskıya maruz kalma teması içinde değerlendirilmiştir. Bu tema kendi içinde beş kategoriden oluşmaktadır. Bunlar; yüksek beklentiler (41, % 33.06), pozitif ayrımcılığın olumsuz sonuçları (33, % 26.08), toplumsal cinsiyet rolü ile ilgili kalıp yargılar (25, % 20.16), güçlü olmanın beklenmesi (13, % 10.48) ve cinsellikle ilgili zorluklar (12, % 9.67) kategorileridir.

Araştırmaya katılan bireylerin toplumsal baskı temasına ilişkin ifadelerinden ortaya çıkan kategorilere verilebilecek bazı örnekler şu şekildedir: Yüksek Beklentiler: *“toplumun erkeklerden beklentisinin çok yüksek olması ve erkeklerin her işin altından kalkabileceğinin düşünülmesi”*. Pozitif ayrımcılığın olumsuz sonuçları: *“Ben de kendi yaşadığım bazı problemleri düşünmedim ta ki bu soruyu görene kadar. Özellikle iş ortamında çok sıkıntı yaşadığımı düşünüyorum. Kadınlara pozitif ayrımcılık söz konusu. En kolay ve pratik yapılacak işler onlara verilir, en zor ve karmaşık olanlar özellikle bütçe gibi karmaşık konular erkeklerdedir. Bir de bekâr ve erkek iseniz durumunuz çok daha kötü sürekli seyahat gerektiren işlerde ilk akla gelirsiniz, mesaiye kalmanız hiç sorun olmayacaktır.”* Toplumsal cinsiyet rolü kalıp yargıları: *“duygusal biriyimdir, fakat duygularımı toplum içinde rahatlıkla ifade edemiyorum Her fırsatta eril olmamız bekleniyor toplumsal olarak erkeğe hazırlanan elbisenin içine girmek zorundasın. Oysa ben hüüngür hüüngür ağlamak istiyorum.”* Güçlü olmanın beklenmesi: *her durumda gerek fiziksel gerek psikolojik olarak en güçlü olmak zorundayım.* Cinsellikle ilgili zorluklar: *cinselliğin bir tabu olarak görülmesi.*

Araştırmaya göre, erkeklerin en çok yüksek beklentilerle ilgili güçlük yaşadıkları görülmektedir. Zeybekoğlu'na (2010, s. 7) göre, gündelik yaşamımızın pek çok alanında, toplumumuzda erkeğe atfedilen rollerin, 'erkek adam dediğin...' ifadesiyle sık sık hatırlatıldığına ve pekiştirildiğine tanık olunmaktadır. Bebeklikten itibaren dört bir tarafı erkeklige özgü kavramlarla çevrilen erkekler, kendilerini toplumun beklediği ve istediği gibi olmaya mecbur hissetmekte, beklenen cinsiyet rollerinin dışına çıkmamaya çabalamakta, başka bir deyişle, 'erkek olmanın' gereklerini yerine getirmeye çalışmaktadırlar.

“Bir toplumdaki dezavantajlı grupların lehine geliştirilen her türlü politika, uygulama” (Akbaş ve ark., 2013, s. 167) anlamına gelen pozitif ayrımcılığın da günümüzde erkeklere zorluk yaşattığı anlaşılmaktadır. Bu yönde verilen cevaplar, kadının değişen rolü ve yükselen statüsü karşısında erkeklerin yaşadıkları erkeklik krizi ile ilişkili olabilir. Sancar'ın (2013, s. 54) belirttiği gibi, erkeğin biyolojik özelliklere ve genetik farklara dayalı üstünlük iddiası, modernliğin bilimsel keşifleri ile savunulamaz hale gelmiştir. Bugün hiçbir erkeği otomatik olarak üstün ve öncelikli kılacak ve bunu garantileyecek bir stratejinin kalıcı olmadığı söylenebilir. Bu durumun bir tür "ayağının altından zeminin kayması" gibi hissedilmesi ve bir kuşaktan diğerine aktarılan erkeklik ayrıcalıklarının yok olması karşısında hayıflanma, korku ve endişe duyulması kaçınılmaz olmaktadır. Sancar, yaptıkları araştırmada bu değişim karşısında,

erkeklerin erkek olarak kabul edilmemekten duydukları korku ve öfkeyi değişik biçimlerde açıkladıklarını ifade etmektedir.

Bununla beraber, katılımcılardan gelen, pozitif ayrımcılık adına kadınlara yaptırılmayan basit veya uğraştırıcı işlerin erkeğe yaptırılması gibi ifadeler son dönemde kadın lehine uygulanan pozitif ayrımcılık örneklerinin aslında toplumsal cinsiyet rollerini yeniden inşa ettiğine de işaret ediyor olabilir. Bir örnekle açıklamak gerekirse, kadınlara karmaşık işler vermemek gibi sözde kadını koruyor görünen toplumsal cinsiyet rolü, aslında kadına “karmaşık işleri yapamaz” şeklinde bir kalıp yargı yüklemektedir. Bu toplumsal cinsiyet rolüne göre karmaşık işleri yapması gerekirse erkektir. Erkekten bu denli yüksek beklentilerin varlığı da erkek için bunaltıcı olabilmektedir. Dolayısıyla pozitif ayrımcılık adı altında toplumsal cinsiyet rollerinin uygulanması, erkekler için zorlayıcı olabilmektedir. Burada dikkate alınması gereken asıl nokta, toplumsal cinsiyet rollerinin hem kadını hem erkeği olumsuz etkilediğidir. Pozitif ayrımcılık günümüzde halen tartışmalı bir konudur ve bu tür uygulamaların eşitlik ilkesine aykırı olduğu, genellikle yanlış insanlara fayda sağladığı gibi eleştiriler de (Kellough, 2006, s. 77) söz konusudur. Bu bağlamda Türkiye’de pozitif ayrımcılığın uygulanma biçimlerinde de sıkıntılar olabileceği ve toplumsal alanda birtakım düzenlemelere ihtiyaç olduğu düşünülebilir.

Toplumsal baskı temasının önemli alt başlıklarından biri toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılardır. Erkeklerin önemli bir kısmı cinsiyetlerine yönelik toplumda var olan kalıp yargılarla ilgili sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Erkek ve kadınların kişisel özellikleri hakkındaki inançları toplumsal cinsiyet kalıp yargıları (Kite, Deaux ve Haines, 1993, s. 220) olup, kültürel kalıp yargılar cinsiyetler hakkında kitle iletişim araçları, din, sanat ve edebiyat tarafından aktarılan inançlardır (Taylor, Peplau ve Sears, 2010, s. 216). Dökmen’e (2015, s. 27) göre, kadınlar grubunu veya erkekler grubunu oluşturan bireyler bazı özellikleriyle tanımlanır. Bu özellikler grubun tüm üyelerine genellenir. Toplumsal bellekte bulunan bu bilgiler sıranmaksızın her birey için doğru kabul edilir. Bu bilgileri doğrulamayan yaşantılarda şaşırılır ve hatta kimi zaman doğrulamayan bireye öfke duyulur; baskı yapılır. Dökmen’in ifadeleri toplumsal cinsiyetle ilgili kalıp yargıların bireyler üzerinde yarattığı baskıyı düşündürmektedir. Bu baskı uymaya, itaate yönelik bir baskıdır. Bireyler bir biçimde var olan kalıp yargılara uymadıklarında öfke veya baskı ile karşılaşabilmektedirler.

Türkiye, Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği 2012 endeksinde (Gender Inequality Index-GII) 186 ülke içinde 68. sırada, Dünya Ekonomi Forumu 2013 Cinsiyet Ayrımcılığı Raporu’nda (Global Gender Gap Report) ise 136 ülke içinde 120. sırada yer almaktadır. Bu oldukça olumsuz bir sonuçtur. Toplumsal cinsiyet konusunda yapılmış çalışmalar genel olarak, kadınların bu konudaki mağduriyetini ortaya koymaktadır. Birçok ülkede olduğu gibi, Türkiye’de de kadınlar toplumsal cinsiyet eşitsizliği yüzünden sorun yaşamakta, mağdur olabilmekte, pek çok temel insani haktan mahrum olabilmektedirler. Bu konuda kadınların ezildiği, ayrımcılığa uğradığı tartışmasız bir gerçektir.

Ancak, sadece kadınların toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı mağdur olduğunu söylemek, eksik bir bakış açısını yansıtır. Bora'ya (2008, s. 32) göre, cinsiyetten ve cinsiyet ilişkilerinden söz edildiğinde genellikle kadınlar ve "kadın sorunları" akla gelmektedir; ancak konunun sadece kadın sorunlarından ibaret olmadığı ve kadın sorunları olarak görülen sorunların da aslında sadece kadınların sorunları olmadığı konusu önemlidir. Buna göre, erkeğe ilişkin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının erkeği ve pek çok zaman da, bunun bir sonucu olarak kadını olumsuz etkilediği söylenebilir.

Toplumsal baskı temasının bir başka önemli alt boyutu "güçlü olma" ile ilişkilidir. Erkekler her daim kendilerinden beklenen "güçlü olma"yı bir zorluk olarak ifade etmektedirler. Kundakçı'nın (2007) erkek akademisyenlerle yaptığı araştırmanın sonuçları da, elde edilen bulguyu destekler niteliktedir. Araştırmada evli erkeklerin %75'i, bekar erkeklerin %88'i erkekliği iktidar sahibi ve güçlü olmakla tanımlamışlardır. Erkekliğin biyolojik değil, kültürel bir olgu olması; sunulan değil, kazanılan bir durum olması ve her an yeniden oluşturulması, erkeklerin devamlı olarak erkekliklerini ispatlamasını mecbur kılmaktadır. Bu durum beraberinde erkekliği kaybetme korkusunu getirmekte ve erkeklerin sürekli bir kaygı durumu yaşamalarına yol açmaktadır (Zeybekoğlu 2013, s. 22). Atabek (2002, s. 38) de erkeklerin güçle ilgili kaygılarına değinmektedir. Ona göre, güçlü insanın aklının derinliklerindeki çekirdek korku güçsüzlüktür. Asıl soru, gücünü kaybederse ne olacaktır. Aşırı erkeklikle yüklenen her erkek çocuk bu korkuyla da yüklenmiştir. Artık bu erkekliğini kaybetme korkusuyla ürkütülebilir hale gelir ve genellikle ürkütülür.

Toplumsal baskı temasında son olarak cinsellik boyutu bir zorluk olarak belirtilmiştir. Selek'e (2014, s. 17) göre, "Cinsellik, erkekliğin ana damarıdır. Bu damar kesilirse, geriye hiç bir şey kalmaz. Cinsellik, sahiplenmesi, koruması ama aynı zamanda fethetmesi gereken erkek açısından, sürekli bir sınanma alanıdır". Cinselliği erkekler açısından benzer şekilde yorumlayan Barutçu'ya (2013, s. 51) göre, Türkiye'de evlilik öncesi cinsel deneyim, bir erkek için neredeyse zorunlu olarak görülmektedir. Çünkü erkekte, evlendiğinde iktidarını başarılı bir cinsel ilişkiyle de sürdürüp aile kurumunu çıkmaza sokacak bir problem yaşatmaması beklenmektedir. Erkek cinselliğinin erkeği üstün kılan bir olgu olarak var olması, öte yandan bu üstünlüğün kaybedilme ihtimalinden dolayı erkeğin cinselliğini diken üstünde yaşamasına ve sürekli bir korku hali içerisinde olmasına da neden olmaktadır. Bu durum, erkeğin ataerkil sistemden en büyük pay almasının yanında, otoriter ve egemen erkeklik kimliğini kuramama sonucunda bu sistemden dışlanacağına da bilinciyle ortaya çıkan tedirginlik ve korkunun birebir benzeridir (Barutçu, 2013, s. 52). Bunlarla beraber, katılımcıların ifadelerinde cinsellikle ilgili sık rastlanan bir konu, toplumsal tabular nedeniyle cinselliği yaşamadıkları, cinsel anlamda kısıtlandıklarıdır. Benzer bir şekilde, üniversite öğrencilerinin cinsel problemler yaşadığını gösteren başka araştırmalar da mevcuttur (Erkan ve ark., 2012, s. 73). Öğrencilerin duygusal bir ilişkiyi cinsel boyuta taşıma ihtimallerinin oldukça düşük olması; evlilik bağı dışında cinselliği engelleyerek bekârete anlam

yükleyen ataerkil yapının varlığı (Cindoğlu, 1997, s. 256) gençleri olumsuz etkiliyor olabilir. Bu noktada genç erkeğin toplumun çiftli mesajı ile karşı karşıya olduğu düşünülebilir; toplum bir yandan erkekten cinsel anlamda kendisini kanıtlanmasını beklemekte; öte yandan cinselliğin yaşanmasını ciddi baskılar ve kısıtlamalar altına almaktadır.

4.2. Erkeklerden Beklenen Sorumluluklar ile İlgili Bulgular

Tablo 1'e bakıldığında araştırmaya katılan bireylerin en çok zorluk yaşadıkları ikinci konunun kendilerinden beklenen sorumluluklar olduğu görülmektedir. Bu temada en çok rastlanan ifadeler paralı olma ile ilgili olup (17, % 32.07), bunu sırasıyla, askerlik yapma (15, % 28.02), işe girme/çalışma (14, % 26.41) ve evlenme (7, % 13.2) izlemektedir.

Katılımcıların kendilerinden beklenen sorumluluklar alanında en çok zorluk yaşadıkları konunun paralı olma olduğu anlaşılmaktadır. Demez'e (2005, s. 56) göre, ataerkil erkek ilkesel olarak parayı temin eden ve ailenin devamını sağlayan kişi olma gerçeği ile açıklanır. Para ile ilgili kategoride toplanan ifadelerin fazlalığı, toplumumuzda erkeklerin mutlaka para kazanmaları, paralı hatta zengin olmaları, varlıklı olmaları gerektiğine dair yaygın kabullerin bir sonucu olarak düşünülmektedir. Bunun bir yansıması olarak, çokça takip edilen evlilik programlarında erkek eş adaylarına niteliklerinden ziyade öncelikle sahip oldukları "mal ve mülkler" sorulmaktadır. Erkeğin çoğu zaman, evlilik/flört dünyasında kabul görebilmesi veya bir başka deyişle tercih edilebilir olması için arabası, evi ve/veya birikmiş parası olması gerekmektedir.

Sorumluluk temasında ikinci en yüksek frekanslı kategorinin "iş olmak" olması, para ile de bağlantılıdır. Erkeklerden muhakkak bir iş sahibi olmalarının beklenmesi, gerek iş dünyasına bir an evvel atılmaları, gerekse işsiz kalmamaları, iş değiştirmemeleri yönünde bir baskı oluşturabilmektedir. Toplumumuzda kadınlar çalışmadıklarında bu ayıplanmamakta hatta kimi kesimlerde muhafazakâr görüşün bir uzantısı olarak zaman zaman desteklenebilmektedir. Ancak erkeğin çalışmaması, iyi bir işe sahip olmaması veya sık iş değiştirmesi kabul görmeyen davranışlardır. Dolayısıyla bu durum erkeğin işsiz kaldığında daha fazla sıkıntı, kaygı yaşamasına yol açabilmektedir. Bu durum iş istihdamının yeterli olmadığı alanlarda eğitim gören erkekler için daha da kaygı vericidir.

Türkiye'de erkekler işsiz kalmamaları yönünde bir baskı ile de karşı karşıya kalabilmektedirler. Barutçu'ya (2013, s. 105) göre, Türkiye'de çalışmak ve bu sayede var olmak, her erkeğin olmazsa olmazı olarak algılanmaktadır. Sadece kadınlar üzerinde tahakküm kurmak ve onlara karşı ekonomik açıdan üstünlük sağlamak değil, diğer erkekler arasında da 'tam erkek' olmak, ezilmemek ve erkekliliğinden şüphe edilmesini engellemek, her erkeğin hayat memmat meselelerinden biri haline gelmiştir. Sancar'a (2013) göre erkekler için işsizliğin sadece güven ve bağımsızlığın kaybı değil, aynı zamanda "erkeklik kaybı" anlamına da geldiğini görmek gerekir.

Sorumluluklar alanında ikinci en sık belirtilen boyut askerlik yapma olarak bulunmuştur. Selek'e (2014, s. 21) göre, askerlik Türkiye'de pek çok erkek kritiktir çünkü için iş ve evlenme ruhsatı anlamına gelebilmektedir. Kimi erkekler konuya vatana hizmet duygusuyla, kimisi çekilmesi gereken bir külfet olarak yaklaşmaktadır. Toplumda erkeğin askerliğine bir tür "rüşt ispatı" olarak da bakılabilmektedir. Askerlik öncesi muayene sonucu askerliğe kabul edilmek bile erkekliğin bir aşaması olarak kavranmaktadır. Selek'in yaptığı araştırmanın sonuçları, askerliği yapmanın, henüz yapmamış olmanın veya yapmak istememenin; genel olarak askerliğin erkekler için bir zorluk oluşturduğunu destekler niteliktedir.

Erkekten beklenen sorumluluklar temasında evlenme boyutu da zorluk yaşanan bir konu olarak belirtilmiştir. Türkiye'de sadece erkeklerden değil, tüm gençlerden evlenmeleri beklenmekte; bireyler çocukluklarından itibaren bir gün mutlaka evlenecekleri yönünde telkinlerle büyütülmekte; evlilik süreci idealize edilmektedir. Evlilikle ilgili kararlar toplumdan gelen onaylayıcı tutumlarla pekiştirilmektedir. Türk toplumunda genel olarak birlikte yaşam, flört gibi ilişki biçimlerine sıcak bakılmamakta; çiftlerin bir an evvel evlenmeleri beklenmektedir. Dolayısıyla evlilik yönündeki baskıların temelinde cinsel yaşamın düzenlenmesine ilişkin hâkim ve muhafazakâr yaklaşımın bir etkisi olabilir. Yavuz'un (2014, s. 124) belirttiği gibi, evlilik, kamusal alanda birçok sınavdan geçilerek gelinen bir noktadır. Sünnet olmuş, askere gitmiş, iş bulmuş/kurmuş erkekler evlenmeye zorlanmakta; "Ne zaman evleneceksin?" sorusu, bekâr erkeğin başında Demokles Kılıcı gibi sallanıp durmaktadır. Yavuz (2014, s. 124), evlenmemiş kişiyi statüsüne ve yaşına bakılmaksızın toplumun gözünde tamamlanmamış bir proje olarak ifade etmektedir. Buna göre bir erkek, işi olup da evlenmiyorsa, "mutlak bir kusuru vardır" diye düşünülür. Ataerkil toplumsal yaşamda evli olmamanın psikolojik yükü ağır olduğundan, erkekler evliliğe yönelmektedirler. Barutçu'nun (2013, s. 153) belirttiği gibi günümüzde Türkiye'de bir erkeğin egemen erkekliğe ulaşması için hayatı boyunca geçeceği beş temel aşama sünnet, cinsellik, askerlik, iş sahibi olma ve evlilik olarak düşünülebilir. Erkeğin erkeklik inşası süresince önünde duran beş temel duraktan en sonuncusu evlenip aile kurmak ve baba olmaktır. Erkek iş sahibi de olduktan sonra, ergenlik döneminde başlayan cinsel iktidarını yine karşı cinsinden, bu sefer tek bir kişiyle meşru bir zemine oturtmak ve kocalık, babalık gibi yeni roller üstlenerek elinde bulundurduğu gücü yeni bir düzen içerisinde devam ettirmek zorundadır.

4.3. Damgalanma- Potansiyel Suçlu Bulunma ile ilgili Bulgular

Araştırma kapsamında ele alınan bir diğer tema ise damgalanma-potansiyel suçlu bulunma (42, % 19.26) temasıdır. Bu temada verilen cevaplar incelendiğinde, erkeklerin yoğun bir şekilde önyargılı tutumlara maruz kaldıklarına, potansiyel suçlu olarak görüldüklerine ve hatta kimi zaman "yargısız infaza" uğradıklarına ilişkin ifadelere rastlanmıştır. Araştırmaya katılan erkekler, genel olarak, hiçbir şey yapmadıkları halde sadece erkek oldukları için "sapık, tacizci muamelesi" görmekten duydukları rahatsızlığı

ifade etmişlerdir. Katılımcıların ifadeleri genelde tek bir temayı işaret ettiği için bu temaya ait herhangi bir alt tema bulunmamaktadır.

Damgalanma temasına ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

Ülkede artan kadın cinayetleri taciz ve tecavüz olaylarından dolayı masum erkeklerin ve benim ekstra özenli davranıyor olmam buna örnek olarak artık çokça bilinen akşam bir kadın tek başına yürüyorsa onu tedirgin etmemek için önüne geçmek”, “kadın başlığındaki gündemler aslında can sıkıcı. Şöyle ki örneğin bir sapık haberi okuduğumuzda bu olayın içeriğinin aktarımı, değerlendirilme tarzı, yakınmalar tüm bunların biçimi. Sanki suç sebebi erkek olmakmış gibi; bununla beraber olayın geçtiği saatlerin, mekânların, ilişki biçimlerinin potansiyel suç etkeni olduğu gibi yargılar can sıkıcı. Ben kendi adıma gece bir sokakta ileride yürüyen kişinin kadın olduğunu fark edince acaba kaygı veriyor muyum diye kendiliğimden düşünmeden edemiyorum.

Damgalanma ve potansiyel suçluluk ile ilgili ifadeler, Türkiye’de son dönemde erkek suçlarında, özellikle taciz ve tecavüz vakalarındaki artıştan kaynaklanan toplumsal kaygılarla ilişkilendirilebilir. Bu tür durumlarda erkeklerin işlediği suçların tüm erkeklere genellenmesiyle erkek cinsiyetinin bir tehdit olarak algılanması söz konusudur. Özgecan Aslan olayı gibi, pek çok vatandaşın tepkisini çeken, hatta ülkeyi ayağa kaldıran birtakım olaylar erkek egemen toplum yapısının beraberinde getirdiği olumsuzluklarla ve doğrudan erkeklikle ilişkilendirilmekte; ancak bu durum tüm erkeklere potansiyel birer suçlu gözüyle bakılmasına da yol açabilmektedir. Sancar’a (2013, s. 196) göre, eril tahakküm stratejileri kadın bedenini ve cinselliğini denetleme, erkek cinselliğini ise kadınlar üzerindeki erkek egemenliğini pekiştirici olduğu ölçüde serbest bırakmaya dayalı asimetrik bir anlayış sunar. Erkeklik, bir anlamda her kadınla cinsel ilişkiye girebilmeye hazır olacak şekilde duygusuz olmayı gerektirmektedir.

Türkiye’de erkek cinselliğinin kurgulanışının erkeklerin potansiyel suçlu olarak görülmesiyle yakından ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Erkeklere cinsel yaşam konusunda özgür, kadınlara ise baskılayıcı bir tutum teşvik edildiği, “erkeklik” cinsel güç ve üstünlükle özdeşleştirildiği müddetçe, erkeğin cinsel egemenliğinin sınırları taciz ve tecavüze dayanan bir genişlik gösterebilmektedir. Denilebilir ki, toplum erkeğe orantısız bir güç sunmakta; öte yandan erkeğin sahip olduğu bu güçten de korkmaktadır.

Erkeklerin potansiyel tacizci, tecavüzcü olarak görülmeye devam etmesini erkek egemen bakışla ilişkilendiren yaklaşımlar da söz konusudur. Tecavüz korkusu temelde bir iktidar mekanizması olarak toplumda yerini koruyabilmektedir. Özdemir’e (2010, s. 85) göre, toplumsal cinsiyet normları, tecavüz korkusu ile kadın yaşamının eril iktidara uyumlu olarak konumlandırılmasının zeminini oluşturmaktadır.

Araştırmanın bulguları arasında sunulmayan, ancak çalışmaya katılan bireylerden elde edilen ve herhangi bir tema altında değerlendirilemeyen bazı ifadeler de bulunmaktadır. Bu ifadeler bir tema oluşturabilmek için sayıca az olmakla birlikte, erkek öğrencilerin kadınlara yüklenen özelliklerle ilgili de

zorluklar yaşayabildiklerini göstermektedir. Örneğin kadınların “kendilerini beğenmiş olmaları”, “kadınların çok konuşması”, “kadınların trafikte fazla olması” gibi ifadelerden anlaşıldığı üzere, kimi erkekler kadınlara ilişkin algılarından veya kalıp yargılarından ötürü de zorluk yaşamaktadır. Bu durum, cinsiyetler arası düşmanca tutumların veya karşı cinse ilişkin kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rollerinin beraberinde getirdiği sıkıntılarla ilişkilendirilebilir. Akçay’a (2015, s. 54) göre, erkekler kadınlar karşısında korkularıyla baş edebilmek için onları ya aşağılamakta ya da yüceltmekte; onları oldukları gibi görme konusunda pek mesafe kat edememektedir. Nitekim “kadınların kendini beğenmiş olması” gibi ifadeler hem bir yergi, hem de övgü anlamı taşıyor gibi görünmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Erkek üniversite öğrencilerinin yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla yapılan bu çalışma sonucunda, öğrencilerin en çok, toplumsal baskıya maruz kalma, kendilerinden beklenen sorumluluklar ve damgalanma-potansiyel suçlu bulunma konularında zorluklar yaşadıkları görülmüştür.

Çalışmanın önemli bulgularından biri, erkek öğrencilerin “sapık, tacizci” gibi etiketlere ve önyargılara maruz kalmalarının, potansiyel suçlu olarak görülmelerinin, hemcinslerinin işlemiş olduğu suçlar sonucunda damgalanmaya maruz kalmalarının, onları olumsuz etkilediğini göstermektedir. Ülke gündeminde yer alan “kadına şiddet, taciz, tecavüz” vakalarının yoğunlaştığı dönemlerde birçok kadın tarafından suçlu gibi algılanan ve zan altında bırakılan katılımcılar, bu durumdan rahatsız olduklarını ve bunun kendileri için bir zorluk olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak bu algının nasıl düzeltilebileceği ve bu zorluğun nasıl aşılabileceği konusu bir muammadır. Genel olarak erkek suçluluğuna yönelik önlemler alınması gerektiği söylenebilir. Bunun için öncelikle, gerek medyada, gerek siyaset alanında, kadına yönelik aşağılayıcı ve tahakküm oluşturan dilin özendirilmemesi gerekmektedir.

Çalışmanın sonuçlarından yola çıkılarak, erkek öğrencilerin genel olarak katı toplumsal cinsiyet rollerinden olumsuz etkilendikleri görülmektedir. Erkek gibi davranma yönündeki baskılar erkekleri bunaltabilmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki, bu araştırma nitel olup, çoğunluğu Ankara’da ikamet eden az sayıda üniversite öğrencisinden derinlemesine bilgi alınması yönüyle sınırlıdır. Dolayısıyla toplumun daha farklı kesimlerine yönelik, farklı yaşta, farklı statüden ve farklı sosyo-ekonomik düzeyden erkeklere yönelik araştırmalar yapılmasında fayda vardır. Daha geniş kitlelere ulaşabilmek amacıyla konuyla ilgili yeni ölçme araçları geliştirilmeli, nicel ve nitel çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle üniversitelerde var olan, kadın çalışmaları ile ilgili merkezlerin ve lisansüstü programların yanı sıra, erkek çalışmalarına ilişkin de yapılanmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Doğrudan erkek toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili bilimsel araştırmalar yapacak, aynı zamanda yapılan araştırmaları bir araya getirecek, yayınlayacak bilimsel yapılara ihtiyaç duyulmaktadır. Üniversitelerde

toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili yapıların, sadece kadınlara yönelik değil, erkekleri de içeren projeler üretmeleri yararlı olacaktır. Erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerinin ve bu rollerle ilgili kendilerinden beklenenlere ilişkin yaşadıkları zorlukların farkında olmalarına, toplumsal cinsiyet rollerini sorgulamalarına yönelik olarak psiko-eğitsel programlar düzenlenmeli ve uygulanmalıdır. Üniversitelerde araştırmacılar, konuyla ilgili deneysel çalışmalara ağırlık verebilirler. Sonuç olarak, bu olumsuz tablonun değiştirilmesi için hem kadın, hem erkek öğrencilere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği konulu çalışmalar yürütülmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, K. ve Şen, İ. G. (2013). Türkiye'de kadına yönelik pozitif ayrımcılık: kavram, uygulama ve toplumsal algılar. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Hukuk Özel Sayısı*, 165-189.
- Akçay, A. A. (2015). Arzu, cinsellik ve erkekler. Arzu Akaltun (Ed.). *Erkekler* (s. 53-58). İstanbul: Notabene Yayınları.
- Akca, E. B. ve Tönel, E. (2011). Erkek(lik) çalışmalarına teorik bir çerçeve: feminist çalışmalardan hegemonik erkeklige. Erdoğan, İ. (Ed.). *Medyada hegemonik erkek(lik) ve temsil*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Atay, T. (2004). Erkeklik en çok erkeği ezer. *Toplum ve Bilim*, 101, 11-30.
- Atabek, E. (2002). *Kışkırtılmış erkeklik bastırılmış kadınlık*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Barutçu, A. (2013). *Türkiye'de erkeklik inşasının bedensel ve toplumsal aşamaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Bora, A. (2008). *Sivil toplum kuruluşları için toplumsal cinsiyet rehberi*. Ankara: Odak Ofset Matbaacılık.
- Bozok, M. (2009). Erkeklik incelemeleri alanındaki başlıca kuram ve yaklaşımların sosyalist feminist bir eleştirisine doğru. 6. *Ulusal Sosyoloji Kongresi*, Ekim 2009, Aydın.
- Cindoglu, D. (1997). Virginty tests and artificial virginty in modern Turkish medicine. In *Women's Studies International Forum*. 20 (2), 253-261.
- Connell, R., & Soydemir, C. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Toplum, kişi ve cinsel politika*. (Çev. C. Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Demez, G. (2005). *Kabadayıdan sanal delikanlıya: Değişen erkek imgesi*. İstanbul: Babil Yayıncılık.
- Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Erkan, S, Özbay, Y., Çankaya, Z. C. ve Terzi, Ş. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları problemler ve psikolojik yardım arama gönüllükleri. *Eğitim ve Bilim*, 37 (164), 94-107.

- Goldberg, H. (2009). *The hazards of being male: Surviving the myth of masculine privilege*. Los Angeles: Wellness Institute, Inc.
- Heppner, P. P., Wampold, B. E., & Kivlighan, D. M. (2013). *Psikolojik Danışmada Araştırma Yöntemleri*. (Çev. D. M. Siyez). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kellough, J. E. (2006). *Understanding affirmative action: Politics, discrimination, and the search for justice*. Washington: Georgetown University Press.
- Kimmel, M. S., & Kimmel, M. S. (2008). *Guyland: The perilous world where boys become men*. New York: Harper.
- Kite, M. E., Deaux, K., & Haines, E. L. (1993). Gender stereotypes. In F. L. Denmark & M.A. Paludi (Eds.). *Psychology of women: A handbook of issues and theories* (pp. 205-236). USA: Praeger Publishers.
- Kramer, L., & Beutel, A. (2010). *The sociology of gender: A brief introduction*. New York: Oxford University Press.
- Kundakçı, F. S. (2007). *İktidar, ataerkillik ve erkeklik: Ankara örneğinde erkek akademisyenler üzerine bir çalışma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1984). *Qualitative data analysis: A sourcebook of new methods*. London: SAGE Publications.
- Ok, S. (2011). *Erkeklik krizi ve işsizlik*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Özdemir, O. (2010). Tecavüzü, hegemonik erkeklik zemininden kavrama. *Fe Dergi*, 2 (2), 75-90.
- Sancar, S. (2013). *Erkeklik: imkânsız iktidar: ailede, piyasada ve sokakta erkekler*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Selek, P. (2014). *Sürüne sürüne erkek olmak*. Ankara: İletişim Yayınları.
- Şahinde, Y. (2014). İktidar olma sürecinde erkeklerin erkeklikle imtihanı. *Milli Folklor*, 104, 110-127.
- Taylor, S. E., Peplau, L. A. ve Sears, D. O. (2010). *Sosyal Psikoloji*. (Çev. A. Dönmez). Ankara: İmge Yayınları.
- Türker, Y. (2004). Erk ile Erkek. *Toplum ve Bilim*, 101, 8-10.
- Yavuz, Ş. (2014). İktidar olma sürecinde erkeklerin erkeklikle imtihanı. *Milli Folklor*, 104, 110-127.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zeybekoğlu, Ö. (2010). Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında Türk toplumunun erkeklik algısı. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 3, 1-14.
- (2013). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Olgusu*. Ankara: Eğiten Kitap.